

*Александар Гајић**
Институт за европске студије, Београд

„ВЕЛИКИ РЕСЕТ“: ПОКУШАЈ РЕАНИМАЦИЈЕ ГЛОБАЛИЗМА

Сажетак

У раду се детаљно анализира концепт „Великог ресета“ од стране његових главних пропагатора Клауса Шваба, Тијери Малереа, принца Чарлса и Кристалине Георгијеве и то методом анализе садржаја њихових говора, књига те докумената Светског економског форума. Потом се анализирају визије циљева овог глобалног подухвата, укључујући и њихове геополитичке димензије, стављене у савремени најшири друштвени контекст. У завршном делу рада се траже идејни и идеолошки корени концепта „Великог ресета“; исти се проналазе у идеологији глобализма из чега се извлачи јасан и недвосмислен закључак да овај концепт представља нову, рециклирану верзију глобалистичких идеја која покушава да им удахне нову животну снагу зарад достизања идентичних крајњих циљева али уз помоћ нових метода.

Кључне речи: „Велики ресет“, пандемија Ковид 19, глобализам, геополитика, четврта индустријска револуција

Година 2020, потпуно осенчена великим кризним процесима (пре свега пандемијом Ковида 19 и њеним економским последицама видљим у глобалној рецесији) изнедрила је и први покушај елита на Западу да уобличи и промовишу доктринарни одговор на новонасталу ситуацију. Под именом „Велики ресет“ он је на велика врата инагурисан на педесетом „Светском економском форуму“ одржаном у јуну 2020. године пред великим бројем водећих западних бизнисмена и политичких лидера. Концепт „Великог

* romero@eunet.rs

ресета“ у главним цртама изнели су Клаус Шваб, оснивач „Светског економског форума“ и његов директор, Чарлс, принц од Велса, као и Кристалина Георгијева, актуелна директорка ММФ-а.

Најава концепта „Великог ресета“ одиграла се у једном тексту објављеном на сајту Светског економског форума, 15. маја 2020. године (Bhattacharya 2021). Текст је, полазећи од раније већ изнете „Стратегије одрживог развоја УН 2030“ (UN 2015) и њених циљева (попут изналагања одрживог решења за климатске промене, неједнакост и сиромаштво) на ову агенду придодео искуства борбе са пандемијом Ковида 19, односно њене последице оличене у „ресетовању“ тржишта рада, промена у начину обављања послова (пре свега њиховог пребацавања на „онлајн“ рад од куће где год је то могуће) и преквалификације радне снаге у складу са целокупном пословном ситуацијом.

У свом излагању на педесетој конференцији „Светског економског форума“, Клаус Шваб је појаснио три основне компоненте „Великог ресета“: стварање услова за „деоничку економију“; њену изградњу „отпорнији, правичнији и одрживији начин“ који је заснован на еколошким, социјалним и управљачким показатељима који би укључивали више „зелених“ пројеката јавне инфраструктуре. Трећа компонента агенде „Великог ресета“ тичала би се „искоришћавања иновација „Четврте индустријске револуције“ (чија је садржина фузионисање аутоматизације и роботизације у савременој индустријској производњи са „паметним“ технологијама и мрежним комуникацијама) зарад јавног бољитка.

Швабовим идејама придружили су се, у својим уводним излагањима, принц Чарлс и Кристалина Георгијева. Члан британске краљевске куће је своје виђење „Великог ресета“ такође ставио у перспективу агенде УН 2030. Он је истакао значај науке, иновација и технологије, увођење пореза на емитовање угљеника, стварање дуготрајних подстицајних структура, ребалансирање инвестиција које фаворизују оне „зелене“, еколошке, као и подстицање зелених пројеката при изградњи јавне инфраструктуре. Принц Чарлс је у свом говору представио пандемију као „шансу за ресет глобалне економије“ у којој главну покретачку улогу треба да има приватни сектор (Charles 2021). План кога је изнео састоји се од пет тачака: 1) заробљавања људске маште и воље – јер, промена ће се догодити само ако је људи заиста буду желели; 2) економски опоравак мора извести свет на пут одрживог запошљавања, средстава за живот и раст. О дуготрајним подстицајним структурама, чији је утицај на планетарни околиш и природу сâмо изведен - мора се поново

размислити; 3) системи и путање се морају поново утврдити, како би се глобални преноси свели на нулу. Цене угљеника могу омогућити тај пресудни правац ка одрживом тржишту; 4) науку, технологију и иновације треба ојачати. Човечанство је на ивици каталитичких продора који ће променити наше виђење онога што је могуће и исплативо у оквиру одрживе будућности; 5) инвестиције се поново морају уравнотежити. Убрзавање «зелених инвестиција» може понудити могућности за запошљавање у сектору зелене енергије, кружној био-економији, еко-туризму и зеленој јавној инфраструктури (Charles 2021). Кристалина Георгијева, руководилац ММФ-а, истакла је три кључна аспекта одрживог одговора на кризне процесе садашњице: зелени раст, паметни раст и праведнији раст. Зелени раст, према Георгијевој, изводљив је уз помоћ форсирања јавних и давања постицаја за приватне инвестиције које подржавају ниско-угљенични и климатски отпоран раст који могу довести до повећања броја радних места. Паметнији раст, према Георгијевој, представља постицање дигиталне економије, али тако да се смањи разлика између напредних економија и оних које заостају. Шта подразумевају друга два најављена аспекта одрживог одговора које пропагира директорка ММФ-а? «Дакле, од кључне је важности да институције попут ММФ-а подрже инвестиције које ће смањити дигитални јаз - радећи у партнерству са Светском банком и другима. Такође морамо добро размислити о томе како осигурати да скок раста и профитабилности у дигиталном сектору доведе до користи које се деле у нашим друштвима. И то ме доводи до моје треће тачке - праведнијег раста. Знамо да ће - ако се препусти самом себи - ова пандемија продубити неједнакост. То се догађало у претходним пандемијама. То можемо избећи ако се концентришемо на улагање у људе - у социјално ткиво наших друштава, у приступ могућностима, у образовање за све и у проширење социјалних програма, тако да бринемо о најугроженијим људима. Тада можемо имати свет који је бољи за све.» (Georgieva 2021)

Накнадну популаризацију доктрине „Великог ресета“ у контексту пандемије Ковида 19 пружила је књига „Ковид 19: Велики ресет“ (Schwab, Malleret 2020) коју су половином 2020. године издали Клаус Шваб и Тијери Малере, један од руководилаца програмског тима Светског економског форума и оснивач „Мреже за глобални ризик“. Сама књига, иако детаљно анализира последице пандемије на глобалну економију, социјалне односе и колективну и личну психологију, не елаборира конкретне начине на који ће бити покушано предложено свеопште „ресетовање“ већ у складу

са слоганом „Поново изградити боље“ (преузетом из песме Џефа Смита). У питању је теоријска елаборација одрживости кроз призму актуелних кризних процеса (пре свих: пандемијских). Општи оквир за теоријско разматрање ових процеса је сагледавање њихових општих карактеристика: међузависности, брзине и сложености који, сходно томе, изискују свеобухватан глобални одговор. Невеликог обима, на нешто мањег од 200 страница, књигу чине три тематска поглавља која се баве са три нивоа ресетовања. Прво поглавље анализира „макро-ресетовање“ које се одиграло под ударом пандемије у првој половини 2020. године на пет различитих сфера живота: економију, друштво, геополитику, животну средину и технологију. Друго поглавље се бави тзв. „микро-ресетовањем“ анализирајући ефекте „закључавања“ на поједине компаније, привредне погоне и индустријске гране, показујући које су погодне да издрже снажније кризне ударе и адаптирају се, а које су подложније урушавању у ванредним приликама. Треће, завршно поглавље посвећено је индивидуалним нивоом ресетовања, посматрајући и могуће утицаје на њега. Закључак заговорника „Великог ресета“ је јасан: савремено светско друштво се налази на раскршћу, пред будућношћу у постпандемијском периоду које може да се врати у, како они закључују, неизвесно и несигурно (али добро знано) пређашње, предпандемијско стање, или да пређе у другачији, измењени свет који се описује као „инклузивнији, праведнији и са више поштовања према Мајци природи.“ (Schwab, Malleret 2020, 4)

Тек делом експлицитно уобличена а везана са ранијим агендама глобалних елита на њихових светским форумима, најављена доктрина „Великог ресета“ природно је изазвала бурне реакције у јавности, од оних афирмативних (махом у мејнстрим глобалним медијима) до оних крајње негативних. Док су главне западне медијске куће („Њујорк Тајмс“, „Гардијан“, ББЦ итд) или здушно пропагирали агенду „Великог ресета“ као израз врхунске хуманости при одговору на светску кризу а све оне који су према њој скептични гурали у табор заговорника „неоснованих теорија завере“ (углавном на крајњој десници), либерално настројени интелектуалци здушно су се дали на посао да дају свој допринос операционализацији ове агенде (Hawkes, 2020). На другој страни су се налазиле јавне личности иелибералног идеолошког профила које су концепт „Великог ресета“ изложиле оштрој критици, па и карикирању. Тако је Наоми Клајн „Велики ресет“ саркастично назвала „завереничким смутијем“ иза кога се не крије ништа друго до ребрендирање - уз помоћ корона вируса – свега оног

што Светски економски форум већ увелико ради и та је то само покушај богатих да учине нешто да изгледају добро (Klein 2020). Алистер Кук, са потпуно других идеолошких позиција у односу на Клајнову, види „Велики ресет“ као „покушај контраофанзиве глобалиста“ (Крук 2021). Експоненти „алт-рајт“/алтернативне деснице на Западу, сасвим очекивано, „Велики ресет“ описују као „глобални комунистички план за преузимање власти“ (Sixsmith 2020), док евроазијци на старом континенту ову агенду виде као нови глобалистички курс, након низа промашаја у последње две деценије, који обухвата: „контролу јавне свести на глобалном нивоу, што је, истовремено и средиште “културе укидања” – увод у цензуру на мрежама под контролом глобалиста ;прелазак на еколошку економију и одбацивање модерне индустријске структуре; прелазак човечанства на Четврти економски поредак (коме је био посвећен претходни састанак у Давосу) – на пример, постепена замена радне снаге киборзима и глобална примена напредне вештачке интелигенције.» (Дугин 2021)

ВИЗИЈА ЦИЉЕВА «ВЕЛИКОГ РЕСЕТА»

Не треба се чудити што забринутост према перспективама које нуди „Велики ресет“ насупрот кризним ударима неретко поприма и конспиролошке димензије, јер реалних разлога за бригу свакако има: пандемија очигледно има продужено трајање са несагледивим социо-економским последицама, а бројне мере које су широм света предузете да се са њом изађе на крај несумњиво су биле драстичне, доводећи до суспензије читавог низа цивилизацијских стандарда, навика и достигнућа. О концентрацији моћи која не подлеже никаквој контроли, а поготово не контроли већине, да и не говоримо. Једном приграбљена и употребљена, концентрисана моћ нема тенденцију да се самообузда и укине. Новоустановљена пракса, посебно ако се покаже ефикасном, тежи да се одржи и након проласка кризних врхунаца – показују бројни историјски примери. Осим тога, друштвени пејсаж након великих криза попут пандемијских више није ни приближан оном пређашњем: пустош у којој су изчезнуле многе активности (од пословних до приватних), привредне гране, начини удруживања и комуникације иду на руке онима малобројнијима који су ојачали и профитирали током кризе да немају никога себи насупрот да му полагају рачуне или враћају приграбљене позиције и њихове принадлежности. Не треба previdети да је криза, колико је са једне стране била рушитељ

веза, односа и поретка, са друге стране изнудила спрегу између оних који су се нашли позваним да колико-толико ставе ситуацију под контролу: у конкретној ситуацији то су биле политичке структуре националних држава и њихове политичке елите на једној страни, али и крупне пословне елите на другој страни (пре свега оних делатности које криза није снажније оштетила или који су у њој профитирали (дигиталне копорације, фармаколшки сектор, финаснијски капитал итд). Њихов савез, који се показао обострано корисним, само је ојачан, а ванредне мере које су спроводили под оправдањем одбране општег добра и које нису наишле на иоле јаче противљење, донеле су им добити он новчаних до политичких. Пред овом спрегом, свака озбиљна политичка и економска конкуренција која је остала на кризној ветрометини, практично је сатерана у ћошак. Продужавање ванредних прилика, чак и када те прилике почну да бивају боље, за спрегу ових елита биће приоритетни интерес јер уз њихову помоћ они се задржавају на, сплетом околности добијеним, привилегованим позицијама које им пружају неслућене перспективе добити. Све у свему, новоуспостављеном савезу и последичним монополским позицијама, не одговара да се ствари врате у пређашњу нормалу - у стање које је преходило кризној ескалацији.

У ванредним приликама, степен репресивности досегао је неслућене размере: ограничена је слобода кретања, неподобно мишљење је проказано и медијски (често и политички, а понекад и судски) проскрибовано; драстично је повећан степен економско-политичког интервенционизма који се не сме доводити у питање, као ни начини субвенционисања и дистрибуције. Демократски системи су стављени под додатни надзор уз помоћ савремених технолошких средстава који протежу од контроле кретања људи, преко роба до информација. Степен ефикасности које по овим питањима постижу ауторитарни режими хваљени су на сав глас као (не)достижан узор у демократским системима, док се преиспитивање власти, плурализам и опонирање почињу видети као изрази недисциплине и друштвене слабости те узроци неуспешности да се рестриктивне мере у потпуности примене.

Концепт „Великог ресета“ само долива уље на бојазан поводом стварних, реалних друштвених процеса. Указујући на последице кризе изазваном Ковидом 19, пропоненти „ресета“ узимају пример садашњих ванредних мера као модел за ношење са свим другим проблемима које уочавају да су глобално релевантни: нпр. када кажу да се, због последица „закључавања“ (lockdown) широм света емисија штетних гасова, пре свега угљеника, у 2020.

години глобално умањила за 8% (Schwab, Malleret 2020, 17), тешко је не помислити да се они, залажући се за агенду умањења емитовања угљеника зарад еколошке одрживост, не би одважили и да предложе нова, политичка „закључавања“ широм света како би почели да решавају проблеме очувања животне средине. Или, када говоре о изнуђеном пребацивању читавог низа пословних активности на „online“ варијанту услед опасности од заразе, они нескривен истичу како је читав низ послова постао све више излишан у савременом дигитализованом и аутоматизованом свету. Шта то може да представља у економском и социјалном смислу за читав низ послова од чиновништва, преко просвете, науке, услужних делатности, мануелних послова - није тешко закључити. Глобалистички заговорници „Великог ресета“ тврде како би процеси дигитализације и роботизације у наредних пар деценија ионако довели до исчезнућа најмање трећине постојећих послова и још већег процента садашње радне снаге и запослености, те да је пандемија само оголила и убрзала неминовност овог процеса. Наравно, заговарајући своју агенду они имају утешна објашњења за све оне којима ови токови намењују улогу сувишних: да ће нове технологије и дигитализовано окружење креирати нова занимања и нова радна места или да ће становништво, реално без запослења, од стране власти (виђене као спрега државних органа и приватног капитала) добијати месечно новчано давање у види некаквог социјалног дохотка, џепарца уз кога ће моћи безбрижно животарити. Како један од пропагандних спотова „Светског економског форума“ још из предпандемијских дана (2016) истиче као слоган за будућност око 2030 да „Нећеш имати ништа, али ће сви бити срећни“¹, све то јако асоцира на дистопијске жеље успостављања колективистичког света без власништва, где се сигурност дарује појединцу који живи на кредит - али по цену лојалности. Логичан закључак да онај који ти дарује сигурност примања без рада, може то да ти и одузме ако те сматра нелојалним немеће се сама по себи.

Укратко, свет будућности кога истовремено идилично и катастрофично описују елите које заступају концепт „Великог ресета“ делује застрашујуће. Бројна занимања и производне делатности ће исчезнути или бити препуштене роботима; људи ће претежно радити од куће на својим рачунарима и слабо излазити из свог станишта (које се не зна коме ће припадати ако све буде

1 Светски економски форум негира дистопијско, антивласничко тумачење садржаја свог клипа из 2016, сматрајући да је то само прва од осам прогноза за односе у свету после 2030, а не проламовани циљ. (Reuters 2020)

подруштљено); дрoнови ће људе снабдевати храном, лековима и другим потрeпштинама; комуникација између људи (изузев најближих сродника) биће сведена на виртуелни свет; становништво ће се неупоредиво мање кретати и путовати због рестриктивних мера везаних за животну средину; нејасно је ко ће и како производити и продавати робу; климатске, демографске и економске промене довешће до нових масовних миграција милијарде становника глобалног Југа који ће похрлити у развијени део света и који тамо треба да буде интегрисан – како, не зна се. Јасно је само да се гурају постиндустријски модели „Четврте индустријске револуције“ као чисте, еколошки одрживе производње у развијеном свету, док се земљама у развоју, услед тежње ка наметању стрoгих еколошких стандарда као начина борбе против глобалног загревања, намеће или гашење индустрије и њеног развоја, одустајање од екстракције ресурса који доприносе еколошком загађењу или плаћања огромних такси (у ствари пенала) за емитовање угљеника који ће ове земље додатно економски оптеретити и зауставити њихов развој. У случају да желе да се постиндустријски трансформишу, оне ће бити принуђене да купују чисте технологије од глобалистичких елита на Западу по лиценци, за велике суме (које не поседују), због чега им се нуди ново дужничко ропство на глобалним финансијским тржиштима. „Дакле, ко не може да плати порез за емисију CO2 или да купи дозволе за емитовање не може да сагорева нафту, гас или угаљ. Планирано је да временом ови порези постепено постају све већи, а дозвола буде све мање, како би се цена емисије подизала до неподношљивости. Ко не буде могао да плати - не може да сагорева угаљ, нафту и гас. Ко их не сагорева нема енергије за становништво и привреду. Енергију онда мора да увози од оних који је имају из обновљивих извора, а она је скупа.» (Ристивојевић 2019) Тешко је поверовати да би се земље у развоју, нарочито оне снажније, са захуктали привредама и ресурсним потенцијалима, помире са оваквом судбином која их, тек делом избављене из колонијалне потчињености, враћа у слични положај.

Да „Велики ресет“ овакве ствари експлицитно (мада не наглашавајући њихове евидентне исходе) пропагира, нема никакве сумње. Поред тога, „Велики ресет“ заговара још много тога: обликовање економског развоја; редизајнирање друштвеног уговора, вештина и послова; рестаурацију здравог животног окружења; развијање одрживих пословних модела; опорезивање, промоцију мањинских права (нклузију лгбт популације и ткз. цендер паритет); кружну економију; промену исхране; нове геополитичке односе;

климатске промене, биодиверзитет, промену начина путовања и туризма, банкарства и практично ресетовање свих сфера живљења. Нигде се не каже како, на који начин и са којим средствима се то жели постићи. Ко то намерава да уради и са чијим допуштењем; ко треба да процени оправданост овог деловања или да га контролише? Иста је ствар и са „деоничарским капитализмом“ за кога је потпуно нејасно шта подразумева и како ће га велике мултинационалне корпорације и глобалне елите видети: да ли као пуну или делимичну интеграцију државе и приватног сектора (давање државни намештења копроративним представницима, учешће коропрација у јавним добрима и службама, инфраструктури или само њихово финансијско учешће у буџетским давањима), потчињавање приватног сектора држави као катализатору спровођења „оштег интереса“ или потпуна приватизација државних, тј. јавних структура и добара тако да над њој управљају приватни „деоничари“?

ГЕОПОЛИТИКА „ВЕЛИКОГ РЕСЕТА“

„Велики ресет“ има и своју спољнополитичку, тачније геополитичку агенду. Са једне стране, он пропагира нешто иновирану експертску визију „светске владе“ састављене од неизабраних експерата, технократа и пословних магната окупљених у наднационалним форумима и глобалним међународним организацијама (попут УН и његових секторских подружница попут ММФ, Светске банке, СЗО) над владама суверених вестфалских држава, које ће бити њима потчињене и ограничене у самосталном доношењу одлука (Гајић 2012). Овај вид глобалне владавине треба да замени сада већ изчезли униполарни (под доминацијом САД) поредак а да не дозволи да се у пуној мери изгради мултиполарни поредак. Са друге стране, пропагира се координација у сарадњи наднационалних структура моћи са групом држава као заједницом више лидера који наступају вођени заједничким визијама, вредностима и интересима. Све ове вредности су западне, (пост)модерне и (пост) либералне, тачније – глобалистичке, које, све позивајући се на међузависност као карактеристику савремених светских односа, пропагирају заједничка глобална решења на принципима мултилатералности и заједничког светског интереса. У оквиру ове агенде, јављају се и идеје реafirмисања концепта „Великог концерта“ из претходних епоха као неформалног, полуинституционализованог вида сарадње великих сила. Према овом мишљењу, група великих сила, без обзира на своје идеолошке и интересне позиције, треба да тесно сарађује и

консензуално усклађују своје интересе. „Велики концерт“ 21. века се, при томе, слика као еластичнији и примеренији вид сарадње наспрам прилика савременог света од постојећих међународних организација, несумњиво и са циљем да се избегну могућности вета у постојећем међународном систему, пре свега у систему Уједињених нација (Haas, Kurchan 2021). Или како његови заговорници кажу: „Концерти имају две карактеристике које их чине прикладним за настајући светски поредак: политичку укључивост (инклузивност) и процедуралну неформалност. Укључивост концерта подразумева то да он окупља геополитички утицајне и моћне државе које би морале да буду за столом, без обзира на тип режима који у њима постоји. На тај начин се у великој мери раздвајају идеолошке разлике од питања међународне сарадње. Неформалност концерта обезбедиће избегавање процедура и споразума који се могу извршно наметати, што ће концерт учинити различитим од Савета безбедности Уједињених нација.» ((Haas, Kurchan 2021)

Спољнополитичка агенда нове, Бајденове вашингтонске администрације (чији је предизборни слоган, такође, био „Поново изградити боље“ а кога обилато користе и заговорници „Великог ресета“) потпуно је окренута у истом правцу: правцу мултилатералног глобализма. Потирући готово све резултате председниковања Доналда Трампа, Баједнова и унутарполитичка и спољнополитичка агенда је потпуно на линији реализације „Великог ресета“: нови зелени договор (укључујући и опорезивање емитовања угљеника), мултилатерализам и повратак САД у наддржавне међународне организације; коришћење мањинских права као средстава спољнополитичког деловања, оштра конфронтација са другим, самосталним центрима светске моћи. У суштини, Бајденова спољна политика представља повратак на спољну политику пре доласка Доналда Трампа у Белу кућу, са следећим полазиштима: 1) постављање глобалних интереса изнад националних; 2) снажење структура Светске владе и њених огранака у облику супранационалних организација и економских структура; 3) јачање НАТО блока и сарадње са свим глобалистичким снагама и режимима; 4) промоција и продубљивање демократских промена на глобалној скали, што практично значи: а) погоршавање односа са свим другим центрима моћи који се одупиру глобалистима и траже самосталне путеве друштвеног развоја б) интензивирање присуства америчких војних снага на неуралгичним тачкама широм Старог света и њихова даља дестабилизација в) интензивирање медијско-пропагандног деловања за демонизацију и остракизам свих оних

који имају другачије ставове и вредности од глобалистичких. У питању је само даље спровођење стратегије која се у ходу изводи од првих месеци пандемије: «Неки светски лидери и шефови великих корпорација – технолошких и финансијских – су се окупили, како би поразили оне који им се супротстављају – Трамп, Путина, Си Ђинпинга, Ердогана, Ајатолаха Хамнеија и остале. На почетку је требало Трампу отети победу, коришћењем напредних технологија – “опседањем маште” (тачка 1), увођењем цензуре на Интернету и манипулисањем изборним гласовима који су стизали поштом. Бајденов долазак у Белу кућу значи да глобалисти иду даље и праве наредне кораке. Ово ће утицати на све сфере друштва – глобалисти се враћају уназад до тачке у којој су их Трамп и остали, растући полови многополарности, зауставили. И, одатле почиње контрола ума – увођењем нових технологија које у томе имају главну улогу (цензурисање и манипулисање друштвеним мрежама, тотални надзор и праћење, прикупљање података о свима). Епидемија Ковид-19 је само изговор. Под плаштом санитарне хигијене, од Великог ресетовања се очекује да до драматичних размера промени структуру контроле које глобалне елите користе над светским становништвом.» (Дугин 2021)

У спољнополитичкој активности САД, описана агенда у пуној мери личи на геополитички аспект «Великог ресета», који са једне стране наставља да тежи остваривању неких од циљева претходне америчке администрације (супростављања јачања Кине и њено обуздавање, притисак и изолација Ирана), али и интезивирање конфронтације са Русијом уз одустајање од било каквог вида сарадње са недемократским режимима широм света (пре свега са Северном Корејом, Кином итд), уз делимично враћање војног присуства САД на блискоисточном и средњеазијском ратном театру. Овај план је изузетно амбициозан јер подразумева стално, упоредно притискање Русије и Кине, уз истовремену тежњу да овај притисак не доведе до њиховог даљег стратешког зближавања већ да између њих продуби могући раздор. «Америка наставком истовременог притиска на Русију и Кину, уместо раздвајања, ризикује даљње зближавање највећих евроазијских сила. Дакако, постоји и отворена опција да америчка политика смера на истовремену елиминацију оба евроазијска противника, што би био дивовски подухват, али с обзиром на америчке господарске, војне и индустријске капацитете и повезаност с моћним савезницима у Еуроци и Азији, не и немогућ циљ. Америчка политика нема се разлога бринути због материјалне и људске цене таквога сукоба. Историја је показала да

у таквим, титанским сукобима, главнину људских губитака трпе копнене евроазијске силе на чијем се терену ратови и воде, као и геополитички секундарно важне еуропске и азијске мале државе које се у таквим ратовима користе као вазали.» (Стефанов 2021)

Уклапањем глобалне геостратегије, идеолошко-медијског деловања и субверзивних активности, спољна политика САД под Бајденом добија нове обресе. «Тако, “Велико ресетовање“ у геополитици значи комбинацију „промоције демократије“ и „агресивне неоконзервативне стратегије надмоћи у пуном обиму“, што је главни вектор „неоконзервативне“ политике. Истовремено, Бајдену се саветује да настави и појача сучељавање са Ираном и Кином, али главна пажња треба да буде усмерена на борбу против Русије. А то захтева јачање НАТО пакта и даље ширење америчког присуства на Блиском Истоку и у Средњој Азији. Поред Трампа, главним препрекама се сматрају Русија, Кина, Иран и неке друге исламске земље. Тако се еколошки пројекти и технолошке иновације (пре свега, увођење вештачке интелигенције и роботике) комбинују са порастом агресивне војне политике.» (Stefanov 2021)

О ГЛОБАЛИСТИЧКОЈ ПРИРОДИ „РЕСЕТОВАЊА“

У својој сржи, доктрина «Великог ресета» представља покушај реанимација глобализма као идеолошког оквира позномодерног капитализма, са извесним модификацијама прилагођеним актуелним приликама. Да би смо га боље разумели, потребно је направити јасну разлику између глобализације и глобализма.

Глобализација, најкраће речено представља сложени друштвени процес видљив у стварању све веће међузависности људских друштава широм света. Она је уочљива у ширењу круга делатности које превазилазе оквире и моћи појединачних држава: од развоја нових видова комуникација, нових саобраћајних средстава који смањују време потребно за прелажење већих раздаљина, преко повећања повезаности економских веза и пораста пословања разноврсних економских субјеката на различитим крајевима света, све до надградње међународних институција које превазилази намене онога због чега су их суверене државе створиле а чије делатности - од економије, екологије, разоружања, до заштите људских права - добијају на значају. Савремене дефиниције глобализације - иако полазе од уочавања повећане сарадње, пораста комуникације и међузависности - многобројне су и веома различите. Албоу глобализацију дефинише као „све оне процесе помоћу којих

људи читавог света бивају инкорпорирани у једно светско друштво, односно глобално друштво“, Гиденс – као „интензификацију друштвених односа који повезују удаљена места, на начин да су локални догађаји обликовани догађајима који су се одиграли километрима далеко и обрнуто“ (Вулетић 2006, 19-21), а Хелд – као „ширење и продубљивање друштвених односа и институција у простору и времену које чини да се свакодневне активности све више налазе под утицајем догађаја који се збивају на другој страни света, а пракса и одлуке локалних група или заједница могу имати значајан одјек“ (Хелд 1997, 37). Глобализам, насупрот глобализацији, представља идејно стремљење и доктринарну позицију заговарања једног света који изискује свеобухватно уједињавање. «Израз „глобализам“ („мондијализам“) први пут се сусреће у Вебстеровом *Речнику америчко енглеског језика* из 1961. године. Скован је и коришћен током последње две деценије XX века, прво у академским расправама како би се означило све снажније дејство сједињујућих чинилаца у савременом свету.“ (Вулетић 2006, 314-315)

Глобализам се јасно разликује од интернационализма. Док први тежи да укине све разлике и сведе их на ефермерни фолкор, други рачуна на нужне разлике, поштује их и сматра замајак развоја кога треба поступно - кроз договор равноправних - хармонизовати. Док интернационализам признаје постојање различитих или барем формално равноправних националних држава без жеље за њиховим укидањем, дотле глобализам представља средство за стварање светске државе укидањем националних држава какве су до сада постојале. Такође, глобалисти се залажу за корените економске, политичке, културне и друге врсте промена у савременим државама које доводе до њиховог осипања и уситњавања, а интернационалисти за појачавање оних међународних активности које оснажују националне државе и омогућавају им да изграђују нове институције способне да се супротставе налету глобалистичких процеса у свету.

Глобалисти се залажу за униполарни, а интернационалисти за мултиполарни свет. Наведену разлику јасно изражава оцена по којој се глобализам односи на све процесе који могу да промене природу међународног поретка, уклоне сувереност и аутономију националних држава, као и да их ближе повежу са циљем да се створи једно интегрисано светско друштво. У идеолошком погледу, глобализам је једна верзија модернистичког дискурса настала на основама либерализма, његовом еволуцијом кроз више фаза: од својих раних корена у средњовековном номинализму, либерални

модернизам изворно је представљао тежњу поједница за издвајање из хијерархизованог традиционалног друштва кроз залагање за слободу „од“, то јест за одвајање и осамостаљење: државе од цркве, економије од политике, а највише појединца од државе и друштвених моралних захтева у ком правцу и на који начин појединца треба да управљају својим животима. Све то је тражено са дубоким уверењем да се на тај начин могу избећи раније претпљени друштвени сукоби и постићи видови комплементарне коегзистенције различитих аутономних сфера живљења. Неопходно је било само уклонити препреке за ово осамостаљење, од којих је највећа лежала у политичкој моћи. Ако би световна моћ била ограничена и контролисана, индивидуална слобода би дошла на дохват руке. Аргументи за овакав друштвени оптимизам пронађени су у утилитаристичкој ефикасности капиталистичког привређивања и његовим материјалним добробитима које су требале да доведу до општег побољшања живота. Либерализам је тако претворио трговачке идеале у наводну основу целокупног друштвеног живота, свдећи сваки квалитет у друштву на меру економског квантитета.

Модерни пројект је управо кроз уобличавање либерализма стекао све потпуне обресе: оптимистичку антропологију са дескриптивно-нормативним виђењем појединца сведеног на његов психо-физички домен и «неотуђива права» која произлазе из његове, у суштини, себичне природе која тежи да оствари сопствени интерес потирући све димензије живота које нису квантитативно одредиве у кључу рационалне калкулације.

У даљим фазама либерализам је, суочен са ривалским модерним идеологијама (социјализмом, конзервативизмом и фашизмом) еволиурао у заокружени пројект трансформације целог друштва на основу модернизма. Тактичким коришћењем совјетског комунизма да се уништи фашизам, а потом и хладноратовском победом капитализма над социјализмом, либерализам је крајем 20. века тријумфовао метастазирајући у глобализам који се усмерио као ослобађању поједница од свих облика колективног идентитета и нудећи му утопијски напредак у складу са флоскулама о «крају историје» (Фукујама 2002). «Индивидуализам, тржиште, идеологија људских права, демократије и западних вредности победили су на глобалном нивоу... Ако се боље погледа, након пораза спољног непријатеља, либерали су открили још два облика колективног идентитета. Пре свега, род. И род је такође нешто колективно: било мушки или женски. Те је тако следећи корак био уништавање рода као нечег објективног, суштинског и незаменљивог (...) Спољни

противници су били на путу родној политици - оне земље које су још имале остатке традиционалног друштва, вредности породице, итд., као и конзервативни кругови на сâмом Западу. Борба против конзервативаца и „хомофоба“, односно заштитника традиционалног погледа на постојање полова, била је нови циљ присталица напредног либерализма. Многи левичари су се придружили, заменивши раније антикапиталистичке циљеве родном политиком и заштитом миграција. Успешном институционализацијом родних норми и успехом масовних миграција, које распршују становништво и на сâмом Западу (што се, такође, савршено уклапа у идеологију људских права која делује на појединца без обзира на културне, верске, друштвене или националне аспекте), постало је очигледно да је либералима преостао још један, последњи корак - да укину људе. На крају крајева, човек је, такође, колективни идентитет, што значи да га треба превазићи, укинути, уништити. То је оно што и захтева принцип номинализма: „особа“ је само име, празан замах у ваздуху, произвољна и зато увек спорна класификација. Постоји само појединац - човек или не, мушко или женско, верник или атеиста, то зависи од његовог избора.» (Дугин 2021)

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Процеси свеопште еманципације довели су до драматичног урушавања свих друштвених структура како на Западу тако и у незападним друштвима изложеним идеолошкој либерализацији. Природно, то је довело до отпора и уобличавања алтернатива - од оних геополитичких и културно-цивилизацијских (у виду израстања нових полова глобалне моћи), преко оних политичких и идентитетских (широка реакција традиционално-конзервативних слојева, политичко уобличавање суверенизма и популистичких покрета). Током друге деценије 21. века овај отпор глобализму постао је све јачи у уобличенији: његов први велики успех на самом Западу видљив је у успону америчког популизма и уласку Доналда Трампа у Белу кућу, док је на истоку најучљивији у «извлачењу» Путинове Русије из глобалистичког стиска током претходне две деценије, као и у стреловитом успону Кине на позицију прве економске силе света.

У новим околностима, глобализам је био принуђен да прође кроз унутрашњу метаморфозу: суочен са јаким унутрашњим отпором велике већине грађанства на самом Западу, почео је постепено да одбацује своју демократску компоненту и претвара

се у свом друштвеном изразу у класичну олигархијску структуру која своје науме октроише одозго, манипулисањем демократским процесима или, чак, мимо њих. Страховито социјално и економско раслојавање, поларизација друштва на пребогату мањину и осиромашено мноштво, урушавањем класичних индустрија, довели су до даљег преображаја глобализма који више не тежи слободно-тржишним вредностима већ монополској спреси конторлисања целокупног друштва кроз спрегу приватног капитала и државне моћи, наравно под изговором сигурности и смањења неједнакости, тј. редистрибуције добара зарад социјалног мира. Суштински, на делу је изградња друштва пуне контроле, које, попут сличних пројеката из претходних глобалистичких фаза («нови светски поредак», «Један свет» и слично), тежи да на силу спроведе до краја глобално уједињење путем тоталне еманципације индивидуума методама савремених напредних технологија. Идеолошко покриће за ово деловање се више не налази у слободно-тржишној добити, већ у социјално одговорној редистрибуцији добара, заштити животне средине и залагању за индивидуалну еманципацију, пре свега ону родне природе. Непријатељи, међутим остају исти: сви облици колективног идентитета и политичких субјективитета који се, мање или више ослоњени на културна наслеђа, противе глобалним еманципаторским тежњама.

Додатни проблем представља чињеница да су глобалисти изгубили доста битака у реализацији својих пређашњих агенди: геополитичко прекомпоновање «Великог Блиског истока» показало се неуспешним; нови, мултиполарни центри моћи су израсли и почели међусобну сарадњу и повезивање; популистичка већина на самом Западу окренула се против својих нетранспарентних елита, тако да нове глобалне агенде треба да спрече ови видови «контрапроцеса» не узму даље маха, већ да се постојеће позиције доминације сачувају, поврате (ако су биле изгубљене) или оснаже.

Глобалисти су се обрели у веома незахвалној позицији: потребна су радикална средства да би се ово постигло, а за њихову «нормализацију» неопходне су биле ванредне околности. Пандемија Ковида 19 била је више него добродошла јер је створила повољну климу за инаугурацију тежњи ка остварењу коначних циљева глобализма упркос противљењу. «Ресетовање као концепт има исти садржај, али претпоставља потпуно нове алате за спровођење агенде и мислим да су алати сада отворено тоталитарни. Покушавају да наметну цензуру, покушавају да наметну политички притисак, конкретне полицијске мере против свих који су на другој страни.

„Велико ресетовање“ је наставак (својеврсни очајнички наставак) неуспеле глобалистичке стратегије против све ове акумулације препрека. Услед неприхватања фактичког стања, делом глобализам тежи својој поновној, наслиној импемментацији у новом руху: „Задах колонијализма је протеран из империјалног пројекта покретањем рата против „белачке супрематије“ и расне/друштвене неједнакости. Светско руководство је у „спасиоце планете“ од климатских промена, спасиоце човечанства од пандемије и чуваре од светске финансијске кризе. Мајчино млеко. Ко би могао да се противи тако добронамерној агенди?» (Крук 2021) Основни проблем је што је пројект «Великог ресета» - тог двоструког ажурурања глобализма на самом западу и његовог поновног покушаја пројектовања на читав свет – заправо последица несупеха и непризнавања сопствене немоћи, којим се прикрива да је цео модернистички пројекат запао у - ћорскокак.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Вулетић, Владимир. 2006. *Глобализација*, Зрењанин: Градска народна библиотека Зрењанин, Зрењанин
- Гајић, Александар. 2012. *Идеја светске државе*, Београд: Правни факултет
- Дугин, Александар. 2021. „Манифест Великог буђења: против Великог ресетовања“, Геополитика,ру, <https://www.geopolitica.ru/sr/article/manifest-velikog-budjenja-protiv-velikog-resetovanja> приступљено 21.06.2021.
- Кегли, Чарлс и Виткоф, Јудин. 2006. *Светска политика – тренд и трансформација*, Београд: Дипломатска академија СМПП и ФПН
- Крук, Алистер. 2021. „Глобалисти спремају контраофанзиву“, Нови Стандард, 19.03.2021. <https://www.standard.rs/2021/03/19/globalisti-spremaju-kontraofanzivu/> приступљено 21.06.2021.
- Ристивојевић, Бранислав. 2019. „Нови светски климатски поредак“, Нови Стандард, 15.11.2019. <https://www.standard.rs/2019/11/15/novi-svetski-klimatski-poredak/> приступљено 22.06.2021.
- Фукујама, Френсис. 2002. *Крај историје и последњи човек*, Подгорица: ЦИД,
- Хелд, Дејвид. 1997. *Демократија и глобални поредак*, Београд: Филип Вишњић

- Bhattacharya, CB. 2020. „How the great covid 19 reset can help firms build a more sustainable future?“, *World Economic Forum*, 15.05.2020”How the great COVID-19 reset can help firms build a more sustainable future”. приступљено 20.06. 20 21
- Klein, Naomi. 2020. „Great Reset Conspiracy Smoothie“, *The Intercept* (December 8, 2020), <https://theintercept.com/2020/12/08/great-reset-conspiracy/> *The Intercept* приступљено 21.06.2021.
- Reuters. 2021. „Fact check: The World Economic Forum does not have a stated goal to have people own nothing by 2030“, *Reuters*, 25.02.2021. <https://www.reuters.com/article/uk-factcheck-wef-idUSKBN2AP2T0> приступљено 22.06.2021.
- Schwab, Klaus, Malleret Thierry. 2020. *Covid 19: The Great Reset*, Geneva: World Economic Forum
- Stefanov, Mario. 2021. „Biden sprema napad na Europu i Aziju“, *Geopolitika News*, 07.04.2021. <https://www.geopolitika.news/analize/mario-stefanov-biden-sprema-napad-na-europu-i-aziju/> приступљено 23.06.2021.
- United Nations. 2015. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015, „Transforming our world: the 2030 Agenda for sustainable development“ https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9d/A_RES_71_313_E.pdf приступљено 20.06. 2021.
- Haas, Richard, Kupchan, Charles. 2021. “The New Concert of Power“, *Foreign Affairs*, 23.03.2021, <https://www.foreignaffairs.com/articles/world/2021-03-23/new-concert-powers> приступљено 22.06.2021.
- Hawkes, Corrina. 2020. “Five steps towards a great reset: lessons from Covid 19“, Cambridge, https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/61BA40579CF536ADCF2786BDCDBD65BF/S2059479820000241a.pdf/five_steps_towards_a_global_reset_lessons_from_covid19.pdf приступљено 21.06.2021.
- Charles, Prince. 2020. „Pandemic is chance to reset global economy“, *Guardian*, june 03. 2020, <https://www.theguardian.com/uk-news/2020/jun/03/pandemic-is-chance-to-reset-global-economy-says-prince-charles> приступљено 21.06.2021.

Aleksandar Gajic

“GREAT RESET”: AN ATTEMPT TO RESUSCITATE GLOBALISM

Resume

The Paper observes in detail the concept of the “Great Reset” by its main propagandists Klaus Schwab, Thierry Malleret, Prince Charles and Kristalina Georgieva by analyzing the content of their speeches, books and documents of the World Economic Forum. In his speech at the Fiftieth conference of the World Economic Forum, Klaus Schwab explained the three basic components of the “Great Reset”: creating the conditions for a “shared economy”; its construction in a “more resilient, equitable and sustainable way” based on environmental, social and governance indicators that would include more “green” public infrastructure projects. The third component of the “Great Reset” agenda would concern the exploitation of the innovations of the “Fourth Industrial Revolution” (the content of which is the fusion of automation and robotization in modern industrial production with “smart” technologies and network communications) for public benefit. In his speech, Prince Charles presented the pandemic as a “chance to reset the global economy” in which the private sector should play a major driving role. Kristalina Georgieva, the head of the IMF, pointed out three key aspects of a sustainable response to the crisis processes of the present: green growth, smart growth and fairer growth. In the book “Covid 19: The Great Reset”, Klaus Schwab and Thierry Malleret elaborate on the levels of reset provided by the Covid pandemic as a model for further action. These are: macro reset, micro reset and individual level reset.

The second part of the Paper analyzes the visions of the goals of this global endeavor and its social consequences: the disappearance of numerous occupations, production activities and their abandonment to robots; the work of people from home on their computers, who are poorly out of their habitat; supplying people with food, medicine and other necessities by drones; reduction of communication between people (except for the closest relatives) to the virtual world; incomparably less movement and travel of the population due to restrictive measures related to the environment; mass migration of billions of inhabitants of the global South who will rush to the developed part of the world and their integration.

The “Great Reset” also has its own foreign policy, more precisely - geopolitical agenda. On the one hand, it propagates a somewhat innovated expert vision of a “world government” composed of unelected experts, technocrats and business magnates gathered in supranational forums and global international organizations, but also a cooperation of supranational power structures with a group of states as a community of leaders, values and interests. In this regard, the foreign policy agenda of Joseph Biden’s administration, the embodiment of multilateral globalism, is analyzed as fully in line with the concept and values of the “Great Reset”. It is characterized by: a new green agreement (including taxation of carbon emissions), multilateralism and the return of the United States to supranational international organizations; the use of minority rights as a means of foreign policy, a sharp confrontation with other, independent centers of world power.

In the next part of the Paper, the ideological roots of the concept of the “Great Reset” are sought; they are found in the ideology of globalism as an evolved form of liberal modernism. This new globalism, in new circumstances, was forced to go through an internal metamorphosis. Faced with strong internal resistance from the vast majority of citizens in the West, it began to gradually reject its democratic component and turn, in its social expression, into a classical oligarchic structure that outlines its intentions from above, manipulating democratic processes or even avoiding them. At the end of the Paper, a clear and unequivocal conclusion is drawn that the concept of the “Great Reset” is a new, recycled version of globalist ideas that tries to breathe new life into them in order to achieve identical ultimate goals but with new, different methods.

Keywords: “Great Reset”, pandemic of Covid 19, Globalism, Geopolitics, Fourth Industrial Revolution.

* Овај рад је примљен 10. новембра 2021. године, а прихваћен на састанку Редакције 25. марта 2022. године.